

Sygn. akt I ACa 262/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Joanna Skwara-Kałwa (spr.) SA Elżbieta Karpeta
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. K.

przeciwko A. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 20 grudnia 2012 r., sygn. akt II C 525/12

- 1) oddala apelację;
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego .

Sygn. akt I ACa 262/13

UZASADNIENIE

Powód Z. K. domagał się wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i zasądzenia od pozwanego na jego rzecz kwoty 106 557 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu i zasądzenia kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazał, że łączyły go z pozwanym umowy pożyczki, których zabezpieczeniem były weksle in blanco. Ponieważ pożyczki nie zostały zwrócone w umówionym terminie powód wypełnił weksle na kwoty pożyczek powiększone o odsetki w wysokości maksymalnej na zasadzie art. 359 § 2¹ i § 2² k.c.

W dniu 28 maja 2012 r., zgodnie z żądaniem pozwu, został wydany nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla w sprawie II Nc 154/12.

Pozwany A. B. w zarzutach do tego nakazu, wniósł o jego uchylenie i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu. Przyznał wprawdzie, że zawarł z powodem wskazane pożyczki, jednakże zarzucił, że zostały one w całości spłacone. Dodatkowo podniósł, że zgodnie z umową pożyczki, w wypadku opóźnienia w zapłacie miały być one oprocentowane w skali 1% za dzień opóźnienia, a postanowienie takie w myśl przepisu art. 58 § 3 kc jest nieważne, w związku z czym powód mógł się domagać jedynie odsetek w wysokości ustawowej, a nie odsetek maksymalnych. Zarzucał również, że miejscem płatności miały być T., natomiast w wekslu miejsce to oznaczono na K..

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach utrzymał w mocy nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 maja 2012 r. sygn. akt II Nc 154/12 w całości (pkt 1) i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrok ten Sąd Okręgowy oparł na następujących istotnych ustaleniach:

Powód i pozwany zawarli pisemne umowy pożyczki: w dniu 1 stycznia 2011 r. w kwocie 30 000 złotych z terminem zwrotu do 28 lutego 2011 r., w dniu 10 marca 2011 r. w kwocie 20 000 zł z terminem zwrotu do dnia 1 maja 2011 r., w dniu 1 listopada 2011 r. w kwocie 20 000 zł z terminem zwrotu do dn. 31 grudnia 2011 r. i w dniu 2 listopada 2011 r. w kwocie 20.000 zł z terminem zwrotu do dnia 31 grudnia 2011 r. We wszystkich umowach na wypadek opóźnienia zwrotu pożyczki zostały zastrzeżone odsetki umowne w wysokości 1% za każdy dzień opóźnienia (§ (...)) oraz jako zabezpieczenie weksel in blanco (§ (...)). Do każdej umowy dołączono także deklarację wekslową - wszystkie identycznej treści, poza kwotą - z której wynikało, że Z. K. jest upoważniony do wypełnienia weksla in blanco do kwoty danej pożyczki z umownymi odsetkami w wysokości 1% za każdy dzień zwłoki, weksel zaś miał być płatny bez protestu za okazaniem w miejscu zamieszkania powoda.

W dniu 10 stycznia 2012 r. powód wysłał drogą pocztową pod adres pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 160 000 zł wraz z odsetkami za zwłokę, natomiast w dniu 7 maja 2012 r. wypełnił 4 weksle z terminem płatności na 15 maja 2012 r. na kwoty 38 334 zł, 21 696 zł, 24 831 zł i 21696 zł. i pismem z dnia 8 maja 2012 r. wezwał A. B. do zapłaty i wykupu weksli.

Mając na uwadze wskazane okoliczności stwierdził Sąd Okręgowy, że ponieważ powód swoje roszczenie wywodził z odpowiedzialności wekslowej na podstawie weksli wydanych na zabezpieczenie umowy jako niezupełne - pozwanemu przysługiwały zarzuty zarówno co do nieprawidłowego wypełnienia weksla, jak i oparte na jego stosunkach osobistych z posiadaczem. (art. 19 i 17 prawa wekslowego). Wskazał Sąd Okręgowy, że pozwany podniósł zarzuty ze stosunku podstawowego, a w szczególności ten, że nastąpiła spłata wszystkich pożyczek, w związku z czym nie było podstaw do wypełnienia weksli. Ponieważ z faktu spełnienia zobowiązania wywodził korzystne dla siebie skutki prawne zobowiązany był do udowodnienia tej okoliczności (art. 6 k.c). Mając na uwadze rozkład ciężaru dowodu wynikający z zasad określonych w art. 6 k.c. i wyniki postępowania dowodowego Sąd Okręgowy uznał, że powód udowodnił, iż udzielił pozwanemu 4 pożyczek we wskazanych w umowach kwotach, pozwanemu natomiast nie powiódł się dowód na okoliczność, że dokonał zwrotu takiej samej ilości pieniędzy (art. 720 § 1 kc), co oznacza, że żądanie co od zasady było usprawiedliwione.

Rozstrzygając kwestię wysokości odsetek zastrzeżonych w umowach w wysokości 1% dziennie, uznał Sąd Okręgowy to postanowienie umowne za nieważne w zakresie przewyższającym odsetki maksymalne, przyjmując że nie dojdzie do nieważności czynności prawnej, ale do takiego ograniczenia jej skutków, że dłużnik zobowiązany jest do zapłaty właśnie odsetek maksymalnych (art. 359 § 2² kc w zw. z art. 58 § 1 in fine kc). Zatem zdaniem Sądu Okręgowego należało uznać, że i powód nieważne postanowienie umowy mógł zastąpić skutkiem z cytowanego przepisu i obliczyć odsetki za opóźnienie w wysokości odsetek maksymalnych.

W apelacji od tego wyroku pozwany zarzucił:

- 1) naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną, ocenę materiału dowodowego, z jednoczesnym pominięciem wszechstronnego rozważenia zebranego materiału i w konsekwencji ustalenie stanu faktycznego sprawy zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym przez powoda,
- 2) niewyjaśnienie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności i bezkrytyczne przyjęcie, że wskazana przez pozwanego wysokość odsetek została wyliczona przez niego prawidłowo, pomimo nieprzedstawienia przez powoda żadnych dowodów w tym zakresie,
- 3) naruszenie przepisów zarówno prawa materialnego, jak i procesowego, tj. art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że powód udowodnił żadaną przez niego kwotę, a dotyczącą odsetek od zaciągniętych przez pozwanego pożyczek,
- 4) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 in fine k.c. w związku z art. 353 (1) k.c. przez błędne zastosowanie i tym samym uznanie, że powód był uprawniony do zastąpienia nieważnego postanowienia umowy innymi przepisami prawa,
- 5) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 359 § 2 (1, 2) k.c. w związku z art. 58 k.c. przez wadliwe zastosowanie i tym samym uznanie, że postanowienia umów zastrzegające odsetki za opóźnienie w wysokości 1 % dziennie nie powodują nieważności rzeczonych umów, względnie ich postanowień odnoszących się do odsetek, lecz ograniczają jedynie skutki czynności prawnej do obowiązku zapłaty przez pozwanego odsetek maksymalnych,
- 6) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 481 k.c. przez jego błędną wykładnię i w konsekwencji uznanie, że nie ma on zastosowania w przypadku, gdyby doszło do ustalenia, że pozwany opóźnił się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego.

Podnosząc te zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona a podniesione w niej zarzuty nie mogą odnieść zamierzonego skutku.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy są prawidłowe, zatem zasługują one na podzielenie a Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Podkreślić należy, że dokonując tych ustaleń zasadnie przyjął Sąd Okręgowy, że powód wykazał, iż udzielił pozwanemu czterech pożyczek kwot: 30 000 zł, 20 000 zł, 20 000 zł i 20 000 zł, zaś pozwany nie wykazał by te pożyczki zwrócił. Ocena dowodów przeprowadzona przez Sąd Okręgowy była prawidłowa i jednocześnie zgodna z regułą wyrażoną w art. 233 § 1 k.p.c. Pozwany w celu udowodnienia, iż zwrócił pożyczki zaoferował jedynie dowody osobowe w postaci zeznań świadków, ocena tych dowodów jako nieprzydatnych dla ustalenia istotnych w sprawie okoliczności (zeznania świadków D. R., D. K., C. B., R. G. i J. T.) i niewiarygodnych (zeznania syna pozwanego R. B.) nie budzi żadnych zastrzeżeń. Słusznie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że świadek D. R. nie miała żadnej wiedzy na temat czy strony łączyła umowa pożyczki i wzajemne rozliczenia, także świadek D. K. nie wiedziała czy strony pożyczały sobie pieniądze, stwierdziła natomiast, iż ona sama pożyczała pieniądze od pozwanego, który ponaglał ją o zapłatę odsetek, ponieważ sam te pieniądze pożyczył od innej osoby, świadkowie C. B. i J. T. przyznali, że wiedzieli, że pozwany pożyczał pieniądze od powoda, jednakże nie byli w stanie podać żadnych szczegółów co do liczby pożyczek, ich wysokości czy terminu zwrotu, poza wskazaniem, że słyszeli od A. B., że pieniądze oddawał nawet jeszcze w tym roku. Trafnie też wskazuje Sąd pierwszej instancji, że z kolei R. G. stwierdził, że pożyczał w 2009 r. pieniądze od pozwanego, który stwierdził, iż pochodzą one od powoda, spłata następowała w okresie od października lub listopada 2009 r. do tego roku, a łącznie zwrócił 63 000 zł, nigdy

nie widział aby pieniądze, które przywoził - A. B. dawał Z. K., z tym, że kilkakrotnie widział wówczas powoda w sklepie pozwanego. Zeznania takiej treści niekonkretne i pozbawione szczegółów nie dawały żadnych podstaw do ustalenia, iż pozwany zwrócił powodowi kwoty pieniężne objęte umowami pożyczki wskazanymi w pozwie. Trafnie także wskazał Sąd Okręgowy, że nie zasługiwały na wiarę zeznania R. B., który twierdził że jego ojciec spłacił pożyczki ale poza kwotą 45 000 zł nie podał, ani żadnych kwot, które podlegały zwrotowi, ani też dat, w których były przekazywane. Prawidłowo też Sąd Okręgowy odmówił przymiotu wiarygodności zeznaniom pozwanego, jako wewnętrznym sprzecznym i nie znajdującym potwierdzenia w jakichkolwiek wiarygodnych dowodach. Z tych przyczyn podniesione w apelacji zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., art. 277 k.p.c. oraz niewyjaśnienia istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności uznać należało za pozbawione podstaw.

Z inicjatywy pozwanego toczyło się postępowanie w Prokuraturze Rejonowej w T. pod sygn. akt 1 Ds. 572/12, w którym pozwany A. B. przedstawiał te same okoliczności i te same dowody, które były przedmiotem tego postępowania cywilnego. W sprawie tej zapadło postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa. Wskutek wniesienia zażalenia na to postanowienie sprawę rozpoznawał Sąd Rejonowy w T. pod sygn. akt II Kp 347/12, który zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy (por. dokumenty w aktach sprawy sygn. II Kp 347/12 SR w T.).

Nie jest także zasadna apelacja, o ile odnosi się do odsetek, które zostały wyliczone przez powoda i objęte jego żądaniem. Pomimo, że strony w umowie ustaliły odsetki za opóźnienie w wysokości 1 % za jeden dzień, to jednak w pozwie powód obliczył odsetki stosownie do art. 359 § 2¹ i § 2² k.c., czyli w rozmiarze czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Rację ma Sąd Okręgowy stojąc na stanowisku, że tak określone żądanie jest uzasadnione, a umowy dotknięte były nieważnością tylko w takim zakresie w jakim przewidywały odsetki przewyższające maksymalne, o jakich mowa w wyżej powołanym przepisie. Treść art. 359 § 2¹ k.c. stanowi wskazówkę co do tego, jakiego rzędu wielkość zastrzeżonych w umowie odsetek uzasadnia uznanie zastrzeżenia za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 listopada 2005 r., V CK 162/05). Orzecznictwo powołane w apelacji, w którym wskazywano na odsetki ustawowe jako należne w razie ustalenia w umowie odsetek rażąco wygórowanych, pochodzi z okresu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r., która do art. 359 k.c. dodano § 2¹ i § 2². Po tej nowelizacji należało uwzględnić wprowadzoną regulację, zatem zasadnie wziął ją pod uwagę Sąd Okręgowy, oceniając zakres w jakim postanowienia umowne nie były ważne. Argumentacja Sądu pierwszej instancji w tej mierze zasługuje na podzielenie, a tym samym zarzut naruszenia wyżej wymienionego przepisu, jak i zarzuty naruszenia: art. 58 § 1 k.c. i art. 481 k.c. ocenić należało jako chybione. Wbrew twierdzeniom apelacji powód wskazał w pozwie sposób w jaki ustalił należne mu odsetki, wskazując okres za jaki zostały obliczone oraz powołując się na odsetki maksymalne wynikające z art. 359 § 2¹ i § 2². Skoro równocześnie nie było spornym, że strony w umowie odsetki zastrzegły, nie może skarżący skutecznie zarzucać, że roszczenie w zakresie odsetek nie zostało udowodnione, co miałyby wiązać się z naruszeniem art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zasadach ogólnych, zasądzając ich zwrot od pozwanego jako przegrywającego na rzecz powoda, który proces wygrał w oparciu o art. 98 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2, § 6 pkt 6 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (...) – Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.